

Den dolda arenan

Hur elever upplever den?

Anneli Lärnefjord Erika Persson

**Examensarbete 15 p
Utbildningsvetenskap 61- 90 p
Läroprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Höstterminen 2012**

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Lärarprogrammet

Titel: Den dolda arenan – hur elever upplever den?

Engelsk titel: The concealed arena – how experiences the students it?

Sidantal: 23

Författare: Anneli Lärnefjord och Erika Persson

Examinator: Maj Asplund - Carlsson

Datum: Januari, 2013

Handledare: Pär Engström

Sammanfattning

Bakgrund: Det finns en dold arena i skolan som är outforskad och som fångat vårt intresse till denna studie. Studien ger även kunskaper till all personal inom skolan som på något sätt bemöter eleverna. Vi har valt att utgå ifrån elevernas perspektiv där elever från årskurs 1 och 2 deltagit för att bidra med sina tankar. Vi har studerat detta utifrån ett fenomenologiskt perspektiv. Eftersom det saknas tidigare forskning inom området har vi kompletterat med forskning kring socialt samspel och konflikter vilket är något som ständigt förekommer på den dolda arenan.

Sökord: Sökorden vi har använt var dolda platser i skolan, gömda platser i skolan, när ingen vuxen ser i skolan, utan att pedagog/personal ser, egen tid, rum i skolan, pedagogers närvaro/frånvaro.

Syfte: Vårt syfte med undersökningen var att se om det finns en dold arena och hur den upplevs av eleverna i skolan.

Metod: Vi har valt att använda oss av intervjuer utifrån en fenomenologisk grundtanke eftersom vi vill undersöka elevernas upplevelser kring den dolda arenan. Vi lät eleverna använda engångskameror för att kunna fotografera sina utvalda platser.

Resultat: Den dolda arenan är viktig för eleverna och något som de upplever på olika sätt. Detta beror på om personalen är närvarande eller inte, dock förblir inte den dolda arena dold vid personalens närvaro. Tryggheten är en del som skiljer sig åt mellan årskurserna och även hur de hanterar konflikter som uppstår på den.

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Inledning	1
Syfte	1
Frågeställningar	1
Disposition	2
Tidigare forskning	2
Social arena.....	2
Tidigare examensarbete	3
Konflikt.....	3
Informella och formella miljöer	4
Teoretisk utgångspunkt	4
Sociokulturell teori	4
Fenomenologins grundtanke.....	4
Metod	5
Intervju.....	5
Etik.....	6
Urval	6
Pilotsamtal	7
Information till eleverna	7
Genomförande av intervjuer	7
Validitet och reliabilitet	8
Analys av intervjuerna.....	8
Resultatanalys	9
Elevernas dolda arena och deras syfte med den	9
Elevernas upplevelser när vuxna inte ser eller ser dem.....	10
Den dolda arenans betydelse	11
Elevernas konflikthantering på den dolda arenan.....	12
Diskussion	14
Resultatdiskussion	14
Didaktiska implikationer	16
Metoddiskussion.....	17
Framtida forskningsfrågor	18

Referenslista

Bilaga 1

Bilaga 2

Inledning

En av många anledningar till att vi vill arbeta som pedagoger är att vi är nyfikna på elevernas upplevelser kring sin skoldag när inte någon vuxen finns närvarande. De upplever och lär sig ständigt oavsett om det är lektion eller rast, i matsalen eller i klassrummet. Det sker alltid en utveckling. Den kan bestå av sociala erfarenheter i samspel med både pedagoger och klasskamrater. Det vi har blivit nyfikna på under vår verksamhetsförlagda utbildning [VFU], är platser där eleverna vistas utan att pedagoger eller andra vuxna ser dem. Med andra vuxna avser vi personal på skolan som arbetar i matsalen, på vaktmästeriet, skolsköterska etc. Dessa platser har vi valt att benämna den dolda arenan. Det kan vara i idrottshallen, till och från matsalen, på skolgården, omklädningsrummen eller i korridoren. Det är ett område som vi lagt märke till att vi och många andra har bristande kunskaper om och en oförståelse kring. Denna undersökning hoppas vi bidrar till att fylla den kunskapslucka som finns hos oss och skolans personal. Därför görs den dolda arenan till ett intressant ämne där pilotsamtal med några verksamma pedagoger har gjorts om dess existens. Eleverna verkar medvetna om att den faktiskt existerar medan pedagoger samt andra vuxna är oense om detta. Eftersom det saknas tidigare forskning kring elevernas upplevelser på den dolda arenan blir denna undersökning en start för att bidra med dessa kunskaper.

På den dolda arenan innebär det att eleverna ska kunna hantera den sociala kompetensen för att tillsammans med andra få den att fungera. Det kan också vara så att eleverna ställs inför konflikter som de själva måste lösa. Därför är det viktigt att de får redskap av vuxna, som de behöver för att klara av situationerna på den dolda arenan. All personal i skolan är till för att stödja, ge den trygghet som behövs och vara goda förebilder så att ett socialt samspel kan utvecklas. Skolans ansvar är "att vara en levande social gemenskap som ger trygghet" (Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [Lgr11], s. 10) för eleverna. Även i Skollagen (2010:800) står det tydligt att vikten i en skolmiljö ska präglas av trygghet.

Skolverket presenterade år 2002 en nationell kartläggning där de påvisade att miljön är en viktig del för elevernas lärande och trygghet. Dock anser de att tidigare forskningsfokus har legat mycket på det som händer i klassrummet. Därför kommer vår undersökning att bli en intressant fråga eftersom vi avser alla platser på skolan och inte bara klassrummet. Enligt Skolverkets kartläggning är eleverna ofta utan tillsyn av personal när de vistas utanför klassrummet och det är just detta vi ville studera. Även om detta är en mer vanlig förekommande företeelse i de högre skolåren i grundskolan och i gymnasiet finns det ändå platser och tillfällen där detta sker i de yngre skolåren. Vi vill med vår undersökning uppmärksamma det som upplevs på den dolda arenan för att personalen i skolan ska ta ansvar för elevernas trygghet. För att lyckas med arbetet att skapa ett trivsamt och socialt klimat i skolan är det viktigt att lyssna till elevernas erfarenheter och involvera dem i arbetet med att skapa en stimulerande dold arena för dem som vistas där (Skolverket, 2002).

Syfte

Vårt syfte med undersökningen var att se om det finns en dold arena och hur den upplevs av eleverna i skolan.

Frågeställningar

- Hur definierar eleverna den dolda arenan?
- Vilka platser nämner eleverna som den dolda arenan och vad är deras syfte med den?

- Hur upplever eleverna när vuxna finns närvarande?

Disposition

I inledningen ger vi en presentation av fenomenet vi valt att undersöka, efterföljande av vårt syfte med undersökningen. Därefter följer tidigare forskning samt teoretiska utgångspunkter. I metoddelen som följer visar vi vilka strategier vi använt oss utav under arbetets gång och hur vi har genomfört det. I resultatet redovisar vi det empiriska materialet som vi har samlat in för att sedan föra en diskussion kring metod och resultat. Vi avslutar med vidare forskningsfrågor som skulle bidra till fler studier kring den dolda arenan.

Tidigare forskning

Vårt forskningsområde utgörs av elevers upplevelser på den dolda arenan. Vi har därför sökt efter forskning kring elevernas upplevelser och känslor på vissa platser i och utanför skolan. Detta gav inget resultat vilket gjorde att vi tidigt i arbetet blev osäkra på vår undersökning. Vi tog hjälp utav bibliotekets personal, och sökte på databaserna ERIC, Libris, och Primo, men också på Google Scholar samt på Statens offentliga utredningar, fortfarande utan resultat. Därför valde vi att komplettera med två examensarbeten som berör liknande område samt om konflikter. Även forskning kring den sociala samvaron är en del eftersom det är viktigt med sociala kunskaper för att den dolda arenan ska fungera.

Social arena

Det sociala samspelet är en viktig drivkraft i barnets utveckling, där lärande och utveckling står i nära relation till varandra (Vygotskij, 1978, refererad i Bråten, 1998). Vygotskijs teori innebär att mer kunniga kamrater hjälper och stödjer övriga kamrater för att de ska kunna utveckla sitt lärande. På de platser där eleverna befinner sig utan överseende av personal, är Vygotskijs teori synlig, där även leken blir en viktig del av utvecklingen. Vuxna och barn samspelar också med varandra och samspelet utvecklar ett underlag för lärandet. Vygotskijs perspektiv, där han menar att yttre aktiviteter som utförs tillsammans med andra är sammansvetsat med en individs inre tankar. Själva tänkandet är en aktivitet och ingår barnen i en gemenskap där samspel råder, så kommer de att imitera detta (Strandberg, 2006). Genom att arbeta utifrån Vygotskijs teori om att yttre aktiviteter och barnets inre tänkande hänger ihop, skapar detta enorma möjligheter för det praktiska pedagogiska arbetet. Skolor som ger ökad möjlighet till många samspel mellan individer, skapar en betydelsefull grund för barnets utveckling och lärande (ibid.). Vygotskij menar att den sociala kompetensen är en form av alla mänskliga samspel som är grunden för utveckling. Barns intellektuella, existentiella, sociala och emotionella förmågor menar han kommer ursprungligen från sociala relationer. Det förhållande barnet har till världen och sig själv är redan från början relationer med andra människor. Vygotskij menar att de flesta barn, från tidig början, besitter den högsta grad av social kompetens (ibid.).

I Jonsdottirs (2007) avhandling studeras barns relationer i förskolan och här påvisas att goda relationer krävs för att barnet ska utvecklas allsidigt. Vår undersökning utförs i de lägre åldrarna i grundskolan men är nära besläktad med förskolan. Undersökningen grundas på tidigare forskning om samspel mellan barn för att kunna förstå det som sker på den dolda arenan. För att kunna tolka budskap, situationer och relationer krävs det en interaktion, ett samspel mellan människor, där man söker efter gemensamma intressen och uppfattningar som gör att de sociala situationerna känns meningsfulla. Genom att ingå i sociala relationer blir vi människor och medlemmar av den sociala värld som vi befinner oss i (Hwang &

Nilsson, 2003). Almquist och Brodin Låftman (2012) har skrivit en artikel om det hälsosamma samspelet i skolan. De anser att det är viktigt att beakta det sociala samspelet och inte bara individernas relationer med varandra. Barnen anser att det viktigaste i skolan är vännerna och samspelet mellan dem. Den sociala arenan som de lyfter handlar främst om samspelet mellan elever vilket uttrycks genom vänskap eller genom exkludering. Vännerna är till för att ge stöd åt individens självkänsla då upplevelsen blir att ingå i ett sammanhang. Det sociala stödet de också kan ge är att ingen behöver känna sig ensam. De kan lyssna på varandra om de har bekymmer och kanske ge goda råd. Dessa faktorer spelar en betydande roll för att skydda barnen mot olika stressfaktorer (ibid.). Almquist och Brodin Låftman (2012) har valt att se det sociala samspelet utifrån ett hälsoperspektiv medan vår studie berör Vygotskijs tankar om att det sociala samspelet är till för utvecklingen av varje individ. Gemenskapen i en grupp är en viktig del för samspel enligt Vygotskij, där klassrummets miljö påverkas av detta. Där eleverna ser varandra som resurser och är engagerade i varandra har ett positivt klimat kunnat påvisas (ibid.). Detta är något som eleverna tar med sig när de befinner sig på den dolda arenan där deras olika förmågor prövas.

Tidigare examensarbete

Vi lyfter här två tidigare examensarbeten som vi anser vara relevanta för undersökningen. De berör liknande ämne där de är intresserade av upplevelserna som eleverna har när det gäller raster samt vilka tankar eleverna har kring dem. Gustavsson (2009) påvisar att elever bär på många tankar om rasten och är en del där den dolda arenan utspelas. Han menar att flertalet elever upplever raster som något positivt. Han ser även rasten som ett tillfälle för lärande och utveckling och något som ska ta tillvaras på i den pedagogiska verksamheten. När eleverna får vara delaktiga i sitt lärande kan rasten kopplas ihop med kunskapen kring till exempel social samvaro. Åberg (2006) har också fokus på raster men mer hur den upplevs utifrån en fenomenologisk studie. Studien är gjord på högstadiet där hon har samtalat med eleverna om hur de upplever rasten och vad den betyder för dem. I resultat redovisar hon att eleverna anser att tiden spelar en viktig roll för en bra rast. I vår undersökning skulle tiden vara en intressant faktor att se på utifrån elevernas upplevelser kring hur länge de vill vara ensamma på sin dolda plats. Men eftersom tiden redan är studerad har vi inte valt detta fokus. Forskning kring rast och forskning kring upplevelserna på den dolda arenan finns det sparsamt med och därför anser vi att dessa två examensarbeten kan knyta an till vår undersökning.

Konflikt

Vi har valt konflikter som ett område som berör det som sker på den dolda arenan. Konflikt är en del som kan uppstå på den dolda arenan. En konflikt är en kollision mellan en individ eller flera, när deras handlingar eller intressen skiljer sig åt (Maltén, 1998; Nilsson, 2005). Pedagogerna i skolan kan ha olika åsikter mellan sig när det gäller deras syn på en eller flera elever. Detta är något som de måste lyfta för att främja konflikthanteringen i skolan. Konflikter behöver inte alltid lösas utan vissa av dem kan vara bättre att låta passera förbi. Många människor anser att konflikter oftast är obehagliga och väljer därför istället att undvika dem eller vägra att se dem. Detta kan leda till att konflikten trappas upp och blir värre (Maltén, 1998). Pedagoger kan därmed förhindra de större konflikterna genom att vara uppmärksam på de som ännu inte blivit så stora. Genom detta kan de stödja eleverna så att de själva kan utreda den kollision som har inträffat mellan dem. Eleverna bär med sig denna lösning som de sedan kan använda sig av när det uppstår en konflikt på den dolda arenan. Konflikter kan leda till en utveckling hos individen som främjar dennes sociala förmåga att kunna verka i ett fungerande samhälle. Detta är en av skolans uppgift, att verka för att eleverna får en ljus framtid (ibid.).

Informella och formella miljöer

Utifrån Skolverkets kartläggning menar vi att de informella miljöer är platser i och/eller utanför skolan där ett samspel pågår mellan två eller fler elever som upplever dessa platser på olika sätt, beroende på personalens närvaro. Dessa platser finns alltid tillgängliga och är inte skapade av människorna som vistas i skolan. De följer heller inte läroplanens föreskrifter om hur undervisningsaktiviteter kan arrangeras utan platser som till exempel kullen, klätterträd, pulkabacken, ramperna och bakom det röda huset. Däremot är omklädningsrummet, soffan i klassrummet och idrottshallen inte uppenbara informella platser då det förekommer undervisning där enligt skolans uppdrag. Aktiviteterna som sker på dessa platser är både av formella inslag, till exempel undervisningen i idrottshallen, men också informella där eleverna själva väljer den aktivitet de vill utföra till exempel i pulkabacken. Dock är det svårt att särskilja mellan formella och informella platser, eftersom idrottshallen kan vara formell då undervisning pågår, medan den blir informell när eleverna har möjlighet att vistas där på rasten (Bliding, Holm & Hägglund, 2002).

Teoretisk utgångspunkt

Människor ingår i ett samspel när de befinner sig på en social arena, där en del av den är dold för pedagogen dvs. en dold arena. För att kunna förstå detta utgår vi ifrån en sociokulturell teori där samspelet på den sociala arenan tydliggörs. Genom att använda ett fenomenologiskt perspektiv kan vi studera elevernas upplevelser kring det sociala samspelet som sker på den dolda arenan.

Sociokulturell teori

Vygotskij anser att redan från födseln är barnet aktivt när det gäller att vara en social och kollektiv individ. Grunden för barnets utveckling skapas i ett socialt meningsfullt samspel med sin omgivning vilket är den viktigaste drivkraften. Vygotskij anser att det vi lär oss, gör vi av andra. Förmågan att härma samt utveckla högre mentala funktioner görs i det sociala lärandet som är framgången för detta (Williams, 2006). Detta är en del av den sociokulturella utvecklingen. I detta samspel, menar han att språket är det viktigaste för utvecklingen av den kognitiva aktiviteten. Språket är enligt Vygotskij ett sätt för att kunna utbyta kulturella färdigheter mellan den sociala omgivningen och individen. I problemlösande aktiviteter där individen tillsammans med andra använder språkliga kommunikationer kan utvecklingen hos barnet bli till (Thurmann - Moe, 1998a; Thurmann - Moe och Bråten, 1998b & Imsen, 2000).

Fenomenologins grundtanke

Vårt syfte utgår ifrån fenomenologin som är ett forskningsperspektiv som Justesen och Mik-Meyer (2011) presenterar. Den är intresserad av hur människor upplever och förstår världen. Utifrån detta vill fenomenologerna ta ett inifrånperspektiv, där de träder in i människornas upplevelsevärld för att förstå det upplevda. Ett viktigt begrepp inom fenomenologin är livsvärlden. Livsvärlden är den faktiska värld som vi vistas i. Människan kan aldrig undgå livsvärlden så länge hon är i livet, den är självklar i allt en människa tar sig för och den tas för given livet igenom, från början till slut (Bengtsson, 2005). Livsvärlden är oberoende av förklaringar av och före. Den upplevs direkt i vardagslivet (Kvale & Brinkmann, 2009).

Fenomenologi som ord har brukats inom filosofi och vetenskap sedan mitten av 1700-talet då Johan Heinrich Lambert införde det som ett namn på läran om det skenbara. Edmund Husserl var en tysk filosof som utvecklade den. Husserl ansåg att vi skulle gå till erfarenheter av de saker som vi är intresserade av, då dessa är den enda rätta källan till forskning och inte vända oss till gamla filosofer och texter (Bengtsson, 1991). Fenomenologi är inte något enhetligt,

det finns variationer men också något gemensamt som förenar. Målet för fenomenologiska studier är att kunna beskriva variationen i sättet att tänka kring fenomenet, detta innebär att se variationen som finns i en klass för att kunna ge eleverna förutsättningar för att visa på att det finns flera sätt att tänka kring ett fenomen. Det som förenar är att vi måste "gå tillbaka till sakerna själva", det är saker för någon, aldrig saker i sig själva. De saker som åsyftas i fenomenologin är saker som fenomen, alltså så som de visar sig för någon (Bengtsson, 2005). Motivet för fenomenologin var först upplevelsen och medvetandet, men utvecklades av bland annat Husserl till att inkludera livsvärlden (Kvale & Brinkmann, 2009). Det signifikanta för fenomenologin är subjektet. Subjektet är den som upplever fenomenet. Johansson (2003) menar att det krävs tid på forskningsfältet för att närma sig eleverna, man behöver bygga upp ett ömsesidigt förtroende och lära känna dem. I vår studie är den dolda arenan fenomenet, subjektet är eleven i årskurs 1 och 2 som upplever fenomenet. "Den yttre världen existerar inte först och främst i sig själv, utan så som den tolkas eller uppfattas av den observerande personen." (Imsen, 2000, s.32). Enligt Imsen (2000) finns det fenomenologiska perspektivet med i praktiken som en naturlig del eftersom pedagogen intuitivt kan föreställa sig ting ur elevernas synvinkel och inte bara se på det yttre beteendet.

Metod

Intervju

Fenomenologin i kvalitativa studier syftar på ett intresse av att tolka och förstå olika sociala fenomen utifrån de medverkande (Kvale & Brinkmann, 2009). Att komma åt barns perspektiv som forskare är ett beskrivande och analytiskt uppdrag. En förutsättning som forskare om man relaterar till ett livsvärldsfenomenologiskt perspektiv är mötet med barnens olika perspektiv (Johansson, 2003). Kvale och Brinkmann (2009) menar att en forskningsintervju består av ett samtal mellan två personer som diskuterar ett gemensamt ämne. Vid intervjun produceras kunskap mellan de två personernas åsikter. Intervjupersonens livsvärld ger berikande upplevelser och skapar en personlig kontakt till den med nya insikter. Intervjuaren ställer frågor för att införskaffa kunskap om intervjupersonens livsvärld. Intervjuaren ska betraktas som en informant, inte som en motståndare, och ska därför inte argumentera om sanningen i det de intervjuade säger (Kvale & Brinkmann, 2009). För att förstå det öppna förhållningssättet har Spradley (1979:34 refererad i Kvale & Brinkmann, 2009) beskrivit det genom att intervjuaren vill förstå intervjupersonens värld genom dess synvinkel. Intervjuaren vill veta det den vet på ett specifikt sätt samt förstå intervjupersonens upplevelse för att själv kunna uppleva de ting som den upplever. Det handlar om att kunna förklara upplevelser på samma sätt som intervjupersonen förklarar dem (Williams, 2006).

Att förstå en annan människa är mer än att bara värdera henne utifrån utseende och handlingar. Att förstå en annan människa betyder att tränga igenom fasaden och kunna föreställa sig, ja t.o.m. leva sig in i, den värld den andra bär i sitt inre. (Imsen, 2000, s.34).

I vårt arbete använde vi oss av en halvstrukturerad intervju ur ett perspektiv som är fenomenologiskt, eftersom intervjupersonen då ges möjlighet att beskriva den livsvärld den befinner sig i. Den halvstrukturerade intervjun utförs utifrån en guide som innehåller förslag till frågor, det är varken ett öppet samtal eller ett slutet formulär, utan hamnar mitt emellan dem båda (Kvale & Brinkmann, 2009). Justesen och Mik-Meyer (2011) benämner denna form av intervju som en semistrukturerad, vilket de menar innebär att det finns en intervjuguide med förutbestämda frågor som är öppna, men som intervjupersonen kan avvika ifrån. Kvale och Brinkmann (2009) anser att det är bra att förbereda sig med en intervjuguide

som i vårt fall skulle innebära en översikt av de ämnen som vi vill diskutera och även förslag på de frågor vi vill ställa. Att använda sig av en mer spontan intervjuform blir positiv vid intervjuer med elever och skapar mer livfulla och oväntade svar. Oavsett om en intervju sker med vuxna eller barn ska frågorna vara tydliga men också korta och enkla för att få bra svar. Vi använde oss utav engångskameror där eleverna fick i uppdrag att fotografera platser där de upplever att den dolda arenan är synlig för dem. Dessa foton använde vi sedan under intervjuerna som ett diskussionsunderlag. Att starta intervjun med en konkret bild som eleverna själva har valt ökar chansen till en mer givande intervju där vi just kan nå fenomenologernas tankesätt och kunna förstå hur eleverna upplever den situation som de berättar om (ibid.).

Etik

Innan vi kunde gå ut och starta upp intervjuerna, skickade vi ut missivbrev (*Bilaga 1*) till berörda. I missivbrevet beskrev vi undersökningens syfte och betonade vikten av anonymitet i den metod vi valt. I brevet gav vi förhandsinformation om syftet med studien till berörda. Där fanns även kontaktuppgifter till oss, för eventuella frågor eller funderingar (Trost, 2012). Vid användandet av engångskameran behövde vi inget godkännande från föräldrar/vårdnadshavare eftersom vi endast var intresserade av platsen som fotograferats (Vetenskapsrådet, 2002). På fotot fick det inte vara med någon person. Fotografierna fick de intervjuade eleverna behålla efter att intervjun var avslutad.

Urval

Våra VFU - skolor ligger i Västra Götalandsregionen och är belägna i två olika kommuner. Båda skolorna ligger på landsbygden med nära anslutning till större centralort. Vi tog tidigt beslutet att använda oss av eleverna från våra respektive VFU - skolor, eftersom det kunde vara lättare för både oss och eleverna om vi sedan tidigare har en relation. Vi ansåg då kunna få fram mer information än om eleverna varit okända för oss. Det fanns även en tidsaspekt på detta eftersom vi sparade tid på att inte behöva bygga upp nya relationer till dem vi avsåg intervju. Vi har valt att ge skolan, eleverna och personalen fingerade namn för att skydda deras identitet.

På Byggnadsskolan intervjuade vi två flickor och fem pojkar från årskurs 2. Vid Badhusskolan intervjuade vi elever från årskurs 1. Här intervjuade vi två flickor och fyra pojkar. Sammanlagt tillfrågades 17 elever, 13 hade godkännande hemifrån. I detta urval tog vi de elever som vi trodde skulle våga berätta för oss och några av dem som vi ansåg vara trygga i sig själva. Vi utgick även ifrån dem som vi trodde skulle få ett godkännande ifrån föräldrarna/vårdnadshavarna. På Badhusskolan valde vi dock alla elever eftersom klassen endast bestod av nio elever. Sammanlagt blev det sju intervjuer där de intervjuades tillsammans med en kamrat och en som skedde enskilt. En elev på Badhusskolan valde att avstå från att medverka i intervjun då den inte ville delta, även om denne hade fått medgivande hemifrån.

Nedan presenterar vi eleverna som intervjuades samt vilken plats de valde att fotografera.

Byggnadsskolan åk 2

Alexander 8 år, idrottshallen

Oliver 8 år, en kulle

Hedda 8 år, träsket, en plats med träd och en kulle

Jon 8 år, träsket, en plats med träd och en kulle

Frida 8 år, bakom en röd barack

Bengt 8 år, soffa i klassrummet
August snart 8 år, omklädningsrummet

Badhusskolan åk 1

Joel 7 år, bakom matsalen på kvällstid

Richard 7 år, lekstugan

Alma 7 år, ingen plats innan intervjun, under intervjun kom hon på pulkabacken

Elin 7 år, ingen plats innan intervjun, under intervjun kom hon på pulkabacken

Vilmer 7 år, ingen plats innan intervjun, leds in på lekrummet, pulkabacken, ramperna

Erik 7 år, ingen plats innan intervjun, leds in på lekrummet, pulkabacken, ramperna

Pilotsamtal

När vi började intressera oss för den dolda arenan valde vi att starta med pilotsamtal med pedagoger och bekantas barn för att få deras åsikt kring detta fenomen. Några av pedagogerna menade att den fanns och såg det som en intressant och utforskande undersökning. Samtidigt var det andra som ansåg att den inte existerade, vilket kan bero på att de tycker att den inte ska finnas eller att ämnet var känsligt. De tillfrågade barnen ansåg att den fanns. Deras olika åsikter stimulerade oss till att fortskrida undersökningen och med dessa delade meningar ansåg vi den vara högst relevant.

Information till eleverna

Inför vårt första besök på respektive skola hade vi förberett vad vi skulle informera eleverna om när det gällde intervju och fotografering. Vi gick enskilt till vår respektive VFU - skola och följde vår gemensamma planering för att kunna ge liknande information på båda skolorna. Vi gick igenom undersökningens syfte i grupp. När vi skulle förklara vad vi menade med den dolda arenan för eleverna insåg vi att det var svårt. Vid Badhusskolan uppfattade en elev det som olika ställen där de kunde gömma sig och flera elever hängde på och spann vidare på detta. Vi fick förtydliga att det inte handlade om att hitta bra gömställen. Vi frågade om de ville bli intervjuade enskilt eller med en kamrat. Vid Byggnadsskolan valde alla en kamrat och den kamraten fick komma in i rummet och sedan fortsatte informationen om hur det skulle gå till. Vid Badhusskolan fick eleverna samma erbjudande. Detta var något de ville fundera på, så jag valde att lämna det tills nästa gång vi sågs. Eleverna fick information om vad anonymitet innebär och att vi skulle spela in intervjun på mobiltelefon. Vi poängterade för eleverna att det i slutändan var föräldrarna/vårdnadshavarna som avgjorde om de fick vara med i undersökningen och att både de och eleven måste skriva under för att de skulle få delta. Även deras eget godkännande för att genomföra intervjun var viktig. De fick ett hemligt uppdrag där var och en av dem skulle ta två kort med engångskameran på den plats som de upplever vara en dold arena. De var positiva och visade att de ville ta sig an uppdraget fotografering med stort engagemang. Engångskamerorna lade vi i klassrummen tillsammans med en lista på de elever som eventuellt skulle bli intervjuade. Efter någon dag tog vi kontakt med pedagogen i klassen för att höra hur det hade fungerat. Det visade sig ha fungerat bra. På Badhusskolan hade dock inte alla elever tagit kort, eftersom de inte kommit på någon dold plats.

Genomförande av intervjuer

Eftersom målet var att komma åt hur och vad eleverna upplever när de vistas på den dolda arenan så utgick vi ifrån en intervjuguide där vi hade färdigkomponerade frågor (*Bilaga 2*). Med våra frågor som utgångspunkt hade vi en förhoppning om att ett samtal skulle uppstå som skulle synliggöra känslorna. Vi intervjuade dem två och två eftersom vi ansåg att det skulle bidra till att samtal och diskussion dem emellan skulle uppstå. För de elever som hade

valt ut en dold plats utgick vi ifrån den bild de tagit eller deras tanke kring den. För de elever som saknade en dold plats började vi med att leda in dem på tänkta platser som skulle kunna vara dolda arenor för dem. Varje intervju pågick cirka 15 minuter. Vid båda skolorna använde vi oss utav ett avgränsat rum, för att en yttre påverkan inte skulle ske. Vi valde att placera eleverna bredvid varandra vid bordet, medan vi satt mittemot dem. Då hade vi möjlighet att se gester och kunde backa upp varandra ifall den andre missat något. Efter att alla intervjuer var genomförda transkriberades de.

Validitet och reliabilitet

Vi var båda med vid alla intervjuerna. En av oss agerade som huvudintervjuare medan den andre antecknade ner eventuella miner och kroppsspråk som blev synliga under intervjun, men backade även upp som intervjuare. Eftersom samtalen spelades in gav det oss möjlighet att gå tillbaka och lyssna till eventuella olika röstlägen och tonfall som till exempel osäkerhet, glädje eller rädsla som kan förstärka eller försvaga vid berättandet av upplevelsorna. Inspelningarna gjordes på två mobiltelefoner. Detta var en säkerhetsåtgärd vi tog ifall tekniken på den ena skulle krångla på något sätt. Det visade sig att kvalitén på en av telefonerna var bättre än på den andra. Vi valde att transkribera intervjuerna ordagrant, för att lättare kunna genomföra analysen. Kvale (1997) menar att detta blir en skriftlig konstruktion av det som gjorts genom en muntlig kommunikation. Han anser att de transkriberade intervjuerna får en högre validitet och reliabilitet när forskaren är uppmärksam på intervjuens struktur. Efter att vi genomfört intervjuerna har vi sett att vår oerfarenhet när det gäller att intervjua hade en viss betydelse. Vi har följt upp elevernas svar med följdfrågor men också insett i efterhand att vi ibland missat att göra det. Detta har givetvis en betydelse när det gäller validiteten i vårt arbete. Dock anser vi att svaren som eleverna har gett är trovärdiga, eftersom vi tidigare informerade dem om vad intervjuerna skulle beröra som Doverborg och Pramling (1995) menar är en viktig aspekt för sanningsenliga svar. Vidare menar Doverborg och Pramling att barn blir uttråkade någon gång och då kan barnet ge ett svar som bara är taget ur luften. Det kan också bero på dagsformen. Dessa är lätta att tyda då barn ofta visar med kroppsspråk att de är trötta eller ointresserade. Vi anser att 15 minuter var lagom långd på intervjun för att eleverna inte skulle bli uttråkade.

Analys av intervjuerna

Det som är viktigt i en studie är att kunna förstå den variation av betydelser som eleverna ger uttryck för angående den dolda arenan. Detta blir synligt när det gäller att förstå de olika sätten att tänka på samt hur de studerade förstår omvärlden. Det måste finnas en likhet, men också en variation för det som ska urskiljas. Någoting måste vara konstant för att skillnaderna ska upptäckas (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003). Elevernas upplevelser kring sin omvärld utifrån den dolda arenan skiljer sig åt beroende på om pedagogerna ser dem eller inte. Detta har vi tittat på i vårt empiriska material då vi började med att söka svar på de intervjufrågor vi hade förutbestämt. Vi började så här eftersom vi inte kunde följa guiden helt under intervjuerna. Sedan tittade vi efter de likheter som eleverna pratade om men också de olikheter som vi fann. Detta har gett oss olika kategorier som vi presenterar under resultatanalysen där vi inleder med det vi valt att analysera, och sedan redovisa flera citat från intervjuerna.

Resultatanalys

I resultatanalysen visar vi det som vi anser vara viktigt att lyfta fram och det vi avser svara på våra frågeställningar. Resultatanalysen redovisas under följande punkter:

- Elevernas dolda arena och deras syfte med den
- Elevers upplevelser när vuxna inte ser eller ser dem
- Den dolda arenans betydelse
- Elevers konflikthantering på den dolda arenan

Elevernas dolda arena och deras syfte med den

De dolda platser eleverna nämner är pulkabacken, bakom matsalen, idrottshallen, omklädningsrummen och lekstugan. På några av dessa sker undervisning, då är de formella platser. De platser däremot som eleverna är på när de inte har undervisning är informella. Elevernas syfte med att vara på de dolda platserna var för att kunna prata om kärlek, gömma sig eller bara få vara ifred. Eleverna ville ha en plats som de kunde vara på ostört, utan vuxna. Utifrån detta tolkade vi det att eleverna har behov av att få en lugn stund för sig själva, att kunna vara på platsen med fler kamrater utan att en vuxen såg på, eftersom den kunde påvisa deras beteende. August klargör för oss vad han avser med den dolda arenan och kan även beskriva sina upplevelser kring den.

Erika: ... och August, vi tar ditt kort då. Vad har du, kan du berätta om dina kort?

August: Jag valde omklädningsrummen för där brukar Krister ibland titta in men inte så ofta

Erika: Nä

August: Och det brukar vara ganska skrikigt där för att, nu när det har kommit ett till killomklädningsrum, då, vad heter det, har det inte blivit så skrikigt i det för det kommer inte så många till det

Jon berättar om den plats som han upplever är för honom en dold arena.

Erika: Vi ska få höra på Jon, kan du berätta om kortet?

Jon: Eeh

Erika: Vad är det på bilden?

Jon: Träsket, bakom en kulle... som...

Erika: Ja det är jättebra. Vad är träsket för nåt?

Jon: Eeehh.

Erika: för dom som inte vet...

Hedda: Jag vet...

Erika: Mm

Jon: det är...

Hedda: Det är ett ställe där det är massa träd

Erika: ja, precis... Jon, varför tog du kort på just denna plats?

Jon: eeh, för där brukar ju inte fröken vara så ofta

Det kan vara svårt att identifiera skolan i olika miljöer som informella och formella eftersom det är svårt att avgränsa vilka delar av skolans vardag som vi menar med dessa miljöer (Bliding et al, 2002). Dock har vi gjort ett försök till detta men inser att de tätt hänger samman. Ett exempel på detta kan vara att de uppger idrottshallen dels som en informell plats där de får vistas vid vuxnas frånvaro, men också vistelsen som en formell plats när det sker undervisning där. När eleverna är på den informella platsen imiterar de en av pedagogerna, de

anser då att de har rätt att vara där eftersom de får det när pedagogen är närvarande. Eleverna anser att när platsen är formell får de inte vara med att bestämma och att de måste hålla på med en aktivitet under en längre tid, trots att de tycker den är tråkig. De har gemensamma intressen och uppfattningar som gör att de vill vistas på den dolda arenan tillsammans med andra. Detta skapar ett meningsfullt sammanhang för dem (Hwang & Nilsson, 2003).

Elevers upplevelser när vuxna inte ser eller ser dem

De upplevelser som eleverna har om den dolda arenan är blandade. De upplever den dolda arenan som spännande, rolig och trivsamt när den fungerar men mer läskig när den inte fungerar. Flertalet känner en känsla av att vara otrygga när det uppstår en konflikt och vuxna inte ser dem. Eleverna känner sig olika trygga beroende på vilken situation de befinner sig i. I citatet nedan visas en viss osäkerhet. En tanke slår oss att vår följdfråga möjligen skulle kunna ha påverkat Vilmers svar, å andra sidan är Vilmer en pojke som är trygg i sig själv. Detta märktes i hans sätt under intervjun då han framstod som lugn och avslappnad. Även i den tidigare relationen med honom under VFU - perioderna har visat på detta. Detta gör att trovärdigheten i det han säger stärks.

Erika: Hur var det att vara där när inte fröken såg dig?

Vilmer: Bra

Erika: Varför var det bra?

Vilmer: Det var inte så himla bra men... det... jag kände ingen skillnad i alla fall

Erika: Nä... så det hade inte spelat någon roll om fröken såg dig heller?

Vilmer: Nä

Hedda och Jon beskriver sin upplevelse av vuxnas frånvaro.

Erika: Hur skulle ni uppleva om personalen aldrig fick komma, till antingen eran plats eller någon annan plats? på skolan... om dom aldrig fick komma dit.

Hedda: fniss... eehh

Jon: konstigt... fniss

Hedda: konstigt

Erika: Varför skulle det va konstigt?

Jon: för fröknarna... dom ska ju säga till oss oh... så vi inte smiter eller... nåt

Hedda: det bukar några göra

Följande citat innehåller en fråga som kan anses vara ledande. Eleven har dock innan gett ett svar, därför känns den ledande följdfrågan mer som en bekräftelse på tidigare svar.

Erika: När ni upplever att det är bra, varför tycker ni det är bra att personalen ser er?

Vilmer: det kan typ hända en olycka och då kanske man... och då kanske inte fröken är där....å då kanske man inte vet vart den är och då måste man gå runt å leta...

Erika: Hur tänker du Erik?

Erik: eehm, om det blir att man börjar bråka och så...

Erika: då är det skönt om det finns en fröken?

Erik: Mm... (nickar)

Anneli: jaa... tycker ni att det ska finnas platser dit personalen inte får komma? Tycker ni att det ska finnas såna platser där personalen inte får... alltid får va med?

Erik: nää

Vilmer: nää

Anneli: nä... varför inte då?

Erik: om det händer nån olycka och så...

Anneli: då är det skönt om det finns nån med?
Erik: mm
Vilmer: mm... (mumlar ngt) personalen ska typ inte tycka att där behöver ja inte va... för där vet jag att... det inte kommer å hända nåt... för det kanske kommer å hända nåt

Även Richard menar att det är bättre när en vuxen finns där. Han har svårt att förklara hur det faktiskt upplevs och känns. Utan att försöka påverka, ger vi förslag på olika känslor, men det blir först när vi vänder på frågan som Richard kan svara på hur det faktiskt upplevs.

Anneli: Nä, just det, och hur upplever du denna platsen när ingen ser dig? Ingen vuxen ser dig?
Richard: Jaa... phu... eh..att ja jag vet inte riktigt, det..
Anneli: Nej
Richard: men...
Anneli: det är svårt att förklara?
Richard: Aa
Anneli: mm... känns det... eh... känns det roligt? eller känns det tråkigt? Eller läskigt? Eller...
Richard: ah lite blandat
Anneli: lite blandat... mm... Ehh om du är på den platsen och någon vuxen ser dig då? Känns det likadant då?
Richard: Nä då känns det lite bättre.

Språket är en viktig färdighet för att tillsammans med andra kunna utreda konflikter som uppstår menar Vygotskij. Därför behöver eleverna få möjlighet att utveckla och pröva sitt språk i andra sociala sammanhang, som de kan ta med sig till den dolda arenan. Några av de elever vi intervjuade berättar att de upplever en trygghet när någon vuxen ser dem på den plats de valt om något skulle inträffa, till exempel att någon skulle skada sig. Även om den plats de valt är den dolda arenan när vuxna inte ser, så är det den platsen vi även har intervjuat dem om när de ser dem, för att kunna tolka om de upplever den på ett annat sätt jämfört med när de inte ser dem. Poängteras bör att när vuxnas vistas där förblir inte den dolda arenan dold. Detta är ändå en intressant upplevelse att analysera i denna undersökning. Elever vill att någon vuxen ska finnas i närheten. Framförallt syftar de på att om en olycka skulle inträffa eller osämja skulle uppstå, är det bra om en vuxen finns där.

Den dolda arenans betydelse

Eleverna har delade åsikter om hur många de kan vara på den dolda arenan vilket beror på vart platsen är belagd och vad de vill leka. I exemplet nedan så vill Frida begränsa antalet deltagare medan övriga hänvisar till platsens storlek. Eleverna pratar om antalet i leken.

Erika: Spelar det nån roll hur många man är när man leker på platsen?
Hedda & Jon: Näe
Hedda: det brukar va tusen... tals... fniss
Erika: det spelar ingen roll alltså...
Jon: det är ganska litet så man kan inte va så många bakom den kullen..
Erika: Nä
Jon: för det är ganska litet.

Hedda: det brukar va tusen... tals... fniss

Oliver: högst tre

Bengt: Njaa, man kan va tre - fyra stycken

Richard och Joel berättar att det är bara roligare om de är fler på platsen när de leker.

Anneli: Spelar det någon roll hur många man är på platsen?

Richard: Nää.

Joel: Nä

Anneli: Nä, tycker ni att... ehh ... påverkar e inget bra ord... fniss... känns det... känns det annorlunda när man leker och man är fler än när man, än om man är färre?

Richard: Nää... men det är lite roligare när man är... fler...

Frida har rollen som ledare och i klubben finns det vissa regler som gäller.

Erika: Kan du berätta om någon gång när ni var på den platsen?

Frida: ö... när vi var på den då, då pratade jag med Josefin, för ifall vi, det har varit något hemligt eller om hon är kär i nån, så går hon med mig dit, mm, och så pratar vi om det, och sen så gör vi en viss ramsa som betyder att man aldrig ska berätta det för någon. Även ifall dom är i den klubben, man ska aldrig prata om det mer.
(Erika bemöter under tiden med instämmande mm och nickande)

Erika: okej

Frida: bara ifall, bara dom är vi två, som jag och Josefin, är bara där

Erika: mm... Är det en plats man pratar ofta på?

Frida: mm

Erika: Eller leker man någon gång där?

Frida: Nej det är typ som viktiga grejor och sånt

Erika: Ja

Frida: Ja som att man inte tycker, som ifall Anna säger vi har, vart tycken, och så kan Josefin ja, hon har varit det mot Josefin och så kommer, då kan Josefin komma till mig och säga det

Erika: okej

Frida: utan att vi får säga någonting

Erika: mh, ja det är ju bra, så som det är härinne

Frida: för annars blir man sparkad från klubben (säger hon med lite glädje i uttalet)

Frida beskriver platsen som är till för speciellt utvalda och ingen annan har möjlighet att vara där när klubben har sitt möte.

Erika: Får alla vara med på den platsen

Frida: ja dom som går i vår klass, fast inte killar

Erika: inte killar

Frida: det är tjejplats

Eftersom individen redan från födseln vill vara socialt aktiv enligt Vygotskij märks detta tydligt när eleverna diskuterar antalet kamrater i en lek. Regler har funktionen att göra något stabilt och fast. De är till för att minska osäkerheten och öka förutsägbarheten. Detta ökar tryggheten hos eleverna eftersom de då vet vad som gäller. Roller är något som skapas i leken och de har flera olika funktioner. En funktion är att skapa en struktur och en arbetsfördelning mellan deltagarna. En annan roll är som en regel då den skapar förutsägbarhet vilket därmed leder till trygghet. Rollen bidrar även till en gruppidentitet som varje medlem får (Nilsson, 2005). Utifrån detta får vi en förståelse kring det som händer på den dolda arenan.

Elevers konflikthantering på den dolda arenan

På den dolda arenan kan det uppstå konflikter som eleverna känner olika inför när det gäller att lösa dem. Några elever anser att de själva klarar att lösa konflikter medan andra vill ha hjälp utav en vuxen. Fler elever i årskurs 2 var osäkra på att lösa konflikterna helt själva. De

vill gärna ha en vuxen som stöttar och finns med när den ska utredas. Eleverna i årskurs 1 var alla osäkra och hämtar en rastvakt för att kunna reda ut konflikten. Det ger dem en trygghet då de vet att även någon vuxen vet vad som har hänt. De flesta elever vill ha hjälp av vuxna om någon har skadat sig. När det fungerar bra på den dolda arenan och de tycker det är roligt och spännande, behöver de inte ha tillgång till någon vuxen. Det är då de ser den dolda arenan som en spännande och mer öppen plats. Vi ska visa på några exempel på hur eleverna diskuterar kring detta.

- Erika: Precis. Om det skulle hända något där, när ni är där på den platsen. Skulle ni lösa det själva eller skulle ni hämta någon fröken?
- Frida: Vi skulle lösa det själva eftersom att det var vår hemliga plats.
- Erika: Okej, hur känns det då?
- Frida: För alla i vår, alla tjejer i vår klass, vi hade ju den där ramsan, som betyder att man alltid skulle vara ärliga, och sånt och då måste vi följa den, det är samma grej som att ifall det skulle bli bråk och så då måste vi reda ut det själva. Det är som tystnadsplikten. (Erika håller med genom nickande och svarar mm)

Oliver och Alexander ger här var sitt svar vilket visar att de inte blir påverkade av varandra under intervjun samt att det visar på en trygghet som finns inom dem. I detta citat finns en fråga som kan anses ledande, dock ändrar inte Alexander sitt tyckande, detta stärker validiteten.

- Erika: Kan man göra tråkiga saker också när dom inte ser dig?
- Oliver: Ja
- Erika: Vad skulle det kunna vara för nått?
- Oliver: mm
- Alexander: ramla
- Erika: Jaa, Hur upplever man det då?
- Oliver: mm
- Alexander: Ont
- Erika: Ahh... Hur tänker Oliver?
- Oliver: det blir läskigt, för det blir som det flyger och så störtar det ner på marken.
- Erika: Ah, är det skönt att ha en fröken i närheten då?
- Oliver: Ja
- Alexander: inte för mig.
- Erika: Inte för dig. Du tycker det går bra ändå?
- Alexander: ja jag klarar det

Vilmer och Erik vill gärna ha hjälp av en vuxen när det uppstår en konflikt eller om det händer en olycka. De är ännu inte redo att själva lösa konflikter utan stöd från en vuxen.

- Erika: När ni upplever att det är bra, varför tycker ni det är bra att personalen ser er?
- Vilmer: Det kan typ hända en olycka och då kanske man... och då kanske inte fröken är där... å då kanske man inte vet vart den är och då måste man gå runt å leta...
- Erika: Hur tänker du Erik?
- Erik: eehm, om det blir att man börjar bråka och så...
- Erika: Då är det skönt om det finns en fröken?
- Erik: Mm

Bengt berättar om det han upplever när det gäller August plats i omklädningsrummet. Dessa pojkar är ännu inte redo för att ta konflikten på denna plats och säga till sina övriga kamrater att vara lite tystare. Dock anser de sig säkrare att vara på platsen när den fungerar.

- Erika: Ska det vara någon personal på den platsen? Tycker du?
Bengt: Nä det tycker jag inte
Erika: Nä. Men när det är skrikigt då, ska det vara någon personal då?
Bengt: ja bara å kolla in typ eller bara säga att det ska vara tyst, mera

Konflikter uppstår på grund av att eleverna kan känna sig orättvist behandlade eller kränkta. Deras känslor är svåra att studera och känslornas komponenter som psykologiska, beteendemässiga och kognitiva är viktiga att hitta för att kunna återställa balansen vid en konfliktlösning (Jones, 2006).

Sammanfattningsvis kan vi se att eleverna har olika syn på begreppet trygghet. De poängterade att de var trygga när de själva kunde styra över platsen och själva fick bestämma där. Samtidigt var det flera elever som upplevde en otrygghet när till exempel en konflikt uppstod eller om någon skadade sig och någon vuxen inte såg detta. Detta visade sig stämma mer på eleverna i årskurs 1 som kände sig tryggare med vetskapen om att pedagogen var närvarande och såg dem. Samtidigt var det elever som ansåg sig klara sig utan vuxna om de skadade sig eller om en konflikt uppstod. Detta var elever i årskurs 2. De upplevde även att den dolda arenan blev tråkigare och inte lika fri när vuxna var närvarande.

Diskussion

Ett av våra centrala begrepp var den dolda arenan vilket också är nyckelbegreppet för denna undersökning. Målet med detta var att påbörja konstruktionen av en ny teori, den dolda arenan, och vi ska nu utifrån vårt resultat göra en sammanfattning för att se om vi har lyckats med detta. Det gör vi genom att koppla den tidigare forskningen, och de teoretiska utgångspunkterna till resultatet för att redovisa detta.

Undersökningen har för oss varit intressant och gett oss insikter om hur vuxnas närvaro respektive frånvaro har betydelse för elevernas livsvärld. Den har även gett oss en viss förståelse för elevernas upplevelser kring den dolda arenan och dess syfte för dem. Tryggheten att vistas på en dold arena är större hos eleverna i årskurs 2 än hos eleverna i årskurs 1. Resultatet visar även att det är viktigt att det finns dolda arenor som eleverna kan vistas på vid vuxnas frånvaro. Eleverna bevisar att det finns dolda arenor runt skolan då platserna nämns flera gånger under de olika intervjuerna utan elevernas vetskap om varandras platser. Vi känner att vår undersökning har gett en viktig syn på elevernas upplevelser kring den dolda arenan och hoppas att det sker mer forskning om detta, vilket skulle ge oss mer kunskap.

Resultatdiskussion

I Skolverkets kartläggning (2002) har de utgått ifrån elevernas erfarenheter, eftersom det är de som vet något om det Skolverket definierat, som skolans informella och formella miljöer och hur dessa miljöer utgör arenor där sannolikheten för att bli utsatt för kränkande behandling har undersökts. Utifrån detta valde vi att undersöka dessa platser utifrån hur eleverna upplever den. Eleverna pratade om dolda platser som de upplever som roliga eller tråkiga när vuxna inte fanns närvarande. Alexander ger ett tydligt exempel på detta när han säger: Å det brukar kännas kul för när Krister (läraren) är där så är det jätte, (utdraget), jätte, jätte tråkigt. Det handlade om platser både i och utanför skolan. Eleverna pratade inte om miljöerna som finns på platsen utan snarare om hur många de kan vara på platsen och hur den känns vid vuxnas frånvaro.

Eleverna har valt platser där dels tre-fyra elever som mest får plats, dels platser där minst tio eller fler elever får plats. Det positiva med de olika storlekarna på arenorna är att de kan leka de lekar de vill, som till exempel prata kärleksproblem eller gömma sig för vuxna. Dessa platser påverkar elevernas sociala samspel när det gäller dess storlek. När den är större vistas fler elever på den dolda arenan och risken för att osämja uppstår ökar. Är arenan mindre begränsas antalet elever som kan vistas där och då finns det en risk att elever inte får vara med. Enligt Vygotskij är leken till för att barnen ska bli kreativa huvudpersoner som har rätt till att experimentera och omforma det som finns men som de ännu inte förstår. "Delaktighet är rätten att vara med innan man vet eftersom inre kompetens har sin grund i yttre gemensamma aktiviteter. Därför är elevernas delaktighet en central uppgift" (Strandberg, 2006, s.67).

Roller och regler prövas i barnens lek för att de ska kunna utforska dessa och för att de ska förstå dem (Strandberg, 2006). Eleverna leker olika lekar som burr eller kurragömma där det finns förutbestämda regler men som kan ändras beroende på vilka som vistas på den dolda arenan. Även elevernas roller i leken förändras utefter detta. Fridas roll är tydlig då det är hon som är ledaren som bestämmer på den dolda platsen när det gäller att lösa kärleksbekymmer. Hennes kamrater blir i detta fall hennes undersåtar som söker stöd och lyssnar till det hon har att säga. Enligt Nilsson (2005) är det samhället, alltså jag själv och andra, som skapar olika roller där det finns flera förväntningar på vad som passar för en specifik roll. Förväntningarna hör till de sociala rollerna som utgör en del av elevernas lek på den dolda arenan, vilket tydligt visar sig när det gäller Frida. Om Frida hade befunnit sig på en annan dold arena hade hon fått en annan roll där syftet kanske är att gömma sig. Genom att pröva lekens regler i förhållande till omgivningen sker det en utveckling av elevernas sociala förmåga samt utveckling av lekens regler.

Utvecklingsprocessen pågår under tiden som individen imiterar det den upplever. Genom imitationen vill barnet förstå vad andra gör eftersom de vill känna samhörighet och likna sina kamrater. Det som de sedan lärt sig visar de på olika sätt eftersom barn tycker om saker som är spännande och nytt (Williams, 2006). Det som eleverna upplever i klassrummet men även i hemmet kan vara en del som de prövar på den dolda arenan för att kunna utforska sina upplevelser. Det är viktigt att eleverna ges möjlighet att delta i den sociala samvaron som sker dagligen, för att leken på den dolda arenan ska fungera. Enligt Sommer (2003) är grundstenen i den psykologiska utvecklingen att vara tillsammans. Samspelet mellan eleverna skapar därmed en självständig, unik och utvecklingsmässig social kraft. Att vara delaktig i en kamratkultur och en del av ett sammanhang betyder att man har kamrater. Detta är av oändligt stort värde för att barn ska kunna stärka och utveckla sin självkänsla och känna sig bekräftad (Williams, 2006).

Utifrån vår undersökning har det varit svårt att utläsa något tydligt om samspelet på den dolda arenan men enligt tidigare forskning påvisar Gustavsson (2009) att det sociala samspelet har större möjlighet till att utvecklas under tiden då raster pågår än vad det har under den tiden det pågår traditionella lektioner. Han menar att om barns tankar blir synliga vid organiserandet av raster så stödjer det både lärandet och välbefinnandet. Åberg (2006) som undersökt elevers upplevelser av raster, påvisar att tidsaspekten spelar en avgörande roll. Raster är en fysisk avkoppling från att sitta still, avsikten är att koppla av från undervisningen. Åberg menar dock att eleverna brottas med tidspress då raster upplevs olika, både för långa och för korta. Hon menar att det skulle bidra till ett positivt förhållningssätt att låta eleverna själva vara med och organisera kring vilken tidsrymd en bra rast ska ha. Hennes

resultat anser vi vara relevant för vår undersökning och vill därmed påvisa att det är viktigt att lyfta i vår resultatdiskussion. Utifrån den sociokulturella teorin och det resultat som vi fått, känns det viktigt med ett fungerande socialt samspel för att den dolda arenan ska fungera. Samspelet kan dels användas i skolan som en metod för att stödja utvecklingen och lärandet, men även att samspelet är utveckling och lärande enligt Vygotskij. Kommunikationen har en betydelsefull roll när det gäller samspelet mellan människor. Den är till för att människan har ett behov av mänsklig kontakt och att ingå i en gemenskap. Genom kommunikationen överförs budskap till andra och man tar emot information från dem. Ordet betyder att flera människor delar något gemensamt med andra (Maltén, 1998). I skolan är det upplevelserna som eleverna delar med varandra när de vistas där. I den miljön är det gemensamma lärande och utveckling men på deras raster kan det vara det intresse som de har på fritiden eller den lek de vill leka som förenar dem. I dessa situationer spelar kommunikationen en avgörande roll för elevernas trivsel.

Ett barns utveckling sätts i relation till den miljö/de miljöer barnet vistas i. Centralt är att barnets utveckling kan ses som ett resultat av samspelet mellan individ och miljö. Människan är påverkbar och aktiv. Med det menas att olika faktorer spelar roll och påverkar barns utveckling och uppväxt (Svensson, 2009). Vilmer påvisar att vuxna inte ska påverkas av sina tankar och förutfattade meningar om var det kan behövas en vuxens tillsyn. Han säger: mm... (mumlar ngt) personalen ska typ inte tycka att där behöver ja inte va... för där vet jag att... det inte kommer å hända nåt... för det kanske kommer å hända nåt. Vi tolkar detta som att de elever som pratar om rastvakten som inte ser, verkar veta att det finns ställen på rasterna dit vuxna inte går. Vilmers tanke om att vuxna inte behöver gå till en viss plats ger oss känslan av att de vuxna som är ute på rasten inte har förstått betydelsen av att den dolda arenan existerar. Eller så tolkar vi det som att pedagogerna vill uppmuntra eleverna till att befinna sig på den dolda arenan för att deras sociala kompetens ska stärkas. Genom att skapa en interaktion med barnet visar de vuxna metoder och modeller som barnet anammar för att sedan prova på själv (Strandberg, 2006). Inom skolan är det viktigt att det i klassrummet och på raster öppet diskuteras om de åsiktskillnader och värderingar som förekommer mellan pedagog och elev men också mellan elever. När man väntar för länge med detta är risken att det leder till mobbing. Om konflikter diskuteras som en naturlig del i undervisningen förs detta över till nästa generation och bidrar till kunskap och färdighet när det gäller att kunna hantera konflikter (Maltén, 1998).

Några elever vill ha hjälp av en vuxen för att lösa osämja och då blir pedagogen den som har mer kunskap och en modell för hur eleverna ska lösa det (Williams, 2006). Eleverna i årskurs 1 kände sig trygga när en vuxen var med och stöttade upp vid konflikter. Barn som vistas på olika sociala arenor behöver få ta del av personlig samhörighet med andra. Barn behöver också ha en stabil grund av personer omkring sig (Sommer, 2003). I skolan utgör vuxna den viktiga grund som eleverna behöver för att deras vardag ska fungera. Interaktioner enligt Vygotskij, lägger grunden för hur man samspekar men också för den intellektuella utvecklingen (Strandberg, 2006).

Avslutningsvis anser vi att den dolda arenan kan vara en start till en ny teori utifrån vår undersökning. Givetvis behövs det mycket mera forskning kring detta. Vi har skapat en början och hoppas att fler forskare följer upp detta utifrån flera olika synvinklar.

Didaktiska implikationer

Undersökningen gör pedagogerna medvetna om att det finns dolda arenor på skolan som eleverna upplever olika. Utifrån detta kan de då stödja och uppmuntra eleverna på ett sätt som

ökar deras trygghet. Med denna undersökning ökar möjligheterna för personalen att observera dolda arenor, men att de också som rastvakt kan gå lite längre än de brukar, för att veta vilka platser det kan vara på deras skola som är dolda. För personalen är det viktigt att veta att det finns dolda platser i skolan samt vad som sker på dem. Dock behöver inte alltid personalen vara på platserna, det kan räcka med att de känner till dem. Genom att tillfredsställa elevernas miljö stimuleras deras nyfikenhet (Berg, 2006). Vuxna inom skolan kan påverka den dolda arenans miljö genom att göra den till en mer tillfredsställande plats för eleverna. Skolor och förskolors rum påverkar elevers lärande. De förmedlar kunskaper, känslor, förväntningar och bär på erfarenheter. Ena rummet kan underlätta socialt lärande medan ett annat kan försvåra det (Strandberg, 2006). Eleverna diskuterar konflikter där det finns flera sätt att lösa dem på. De har möjligheten att leta efter en rastvakt eller lösa dem själva. Vuxna kan behöva stödja eleverna i deras hantering av konflikter för att de ska utvecklas till självständiga individer som förbereder dem för vuxenlivet (Kolfjord, 2009). Genom att eleverna får möjlighet till stöd i konflikthanteringen på och utanför den dolda arenan, kan de nästa gång pröva att reda ut konflikten själva. Detta är en tanke i den sociokulturella teorin där Vygotskij är en av företrädarna. Man tar hjälp av en mer kunnig för att sedan själv kunna utföra samma handling. Pedagogerna kan uppmuntra elevernas vistelse på den dolda arenan genom att skaffa kunskap från dem hur de skulle vilja ha det på arenan. Genom detta skulle även pedagogerna lättare kunna förstå eleven när den tar ett inifrånperspektiv. När den tar elevernas livsvärld på allvar vid berättandet om upplevelserna, ska pedagogerna vara lyhörda och notera det eleverna beskriver för att kunna sätta sig in i deras livsvärld.

Metoddiskussion

Våra frågeställningar har ändrats under arbetets gång eftersom det har varit oklart för oss hur vi skulle skriva dem för att förtydliga våra mål för undersökningen. Detta är något som vi ser som positivt då våra tankar har utvecklats under tiden arbetet fortskridit. Vi ville genom de halvstrukturerade intervjuerna att eleverna skulle öppna sig och att en dialog skulle uppstå dem emellan, vi upplevde att det inte blev så. Därför fick vi ta tillvara på de tillfällen vi fick under intervjun, där vi kunde uppmuntra dem till det. Att intervjua är för oss en relativt ovan situation, detta ledde till att någon/några fråga kan ha varit ledande, vilket kan ha påverkat elevernas svar. Vår förståelse av dem vi möter, genom uttryck, gester och ord, är begränsad vilket vi är medvetna om. Man kan inte fullt ut förstå en annan människa på det sättet som den förstår sig själv. Hos den andre finns alltid något kvar som vi inte kan få tillgång till. Därför finns en begränsning i vår förståelse av den andra människan. Att sätta sig in i en annans persons livsvärld ur ett fenomenologiskt perspektiv har inte under intervjuerna varit helt enkelt, många gånger har vi fått mycket korta svar som har varit svåra att tolka ur denna synvinkel. Möjligheten för en forskare att fullt ut förstå ett barn är begränsad, därför bör man problematisera de tolkningar som görs. Ska ett barns livsvärld bli synligt för en forskare krävs ett synsätt, som tillåter att fenomenen framträder och skapar möjligheter till att visa vad som är meningsfullt i dess livsvärld (Johansson, 2005).

Vi valde att informera eleverna om undersökningen i grupp för att spara tid både för oss, samtidigt som vi tyckte det var lättast att överblicka att alla fick samma information. När vi gjorde detta pushade eleverna på varandra, dels positivt då de gav varandra idéer om undersökningen, men det gjorde också att eleverna fick svårare att lyssna på det vi berättade. Det hade varit bättre att informera dem enskilt eller med den de ville bli intervjuad med. Vi anser att vi då lättare hade kunnat nå fram till alla gällande vårt syfte med undersökningen. Det kunde ha bidragit till ett djupare samtal med eleverna och deras val av plats kanske hade blivit annorlunda. Enligt Johansson (2005) behöver man ägna mycket tid på fältet för att lära känna sitt undersökningsfält vilket vi i vår undersökning kan se som en svaghet då vi endast

var ute och gjorde intervjuerna. Trots att vi har gjort vår VFU på dessa skolor har vi ändå inte lärt känna eleverna och skolornas område tillräckligt väl för att nå fram till dem hela vägen. Något som vi också reflekterat över är hur tillförlitliga barns svar egentligen är i intervjuer, om vad vi får veta alternativt inte veta. Har vi som intervjuare lyckats med att följa upp svaren barnen gett. Ska man närma sig och komma åt barns sanna svar måste man som intervjuare rensa bort andra former av svar som man kan stöta på i en intervju. Doverborg och Pramling (1995) anser att elevernas svar blir tydligare, om barnet tidigare fått reflektera över det som det frågas om, eller om barnet har fått fundera innan de ger sitt svar. Genom det får vi bekräftelse på att våra tidigare besök där vi informerade om ämnet varit betydelsefulla.

Tanken med engångskameror fungerade någorlunda bra men kanske inte var det bästa alternativet. En del kort blev suddiga vilket gjorde att vissa elever inte kunde visa sin plats för oss utan bara berätta om den. Dock gjorde det inget för eleverna, de kunde ändå beskriva platsen de tagit kort på. Tack vare att eleverna tänkt till innan fungerade det bra även för de elever som inte tagit bilder eller fått såpass dåliga bilder att de inte gick att använda. Detta visade att eleverna hade tänkt på en plats även om de inte kunde visa den. Det fanns en viss spänning hos eleverna att fotografera på egen hand. Detta kan ha påverkat att de vilseleddes när de skulle fotografera de tänkta platserna. Ett alternativ hade varit att följa med eleverna till den plats som de fotograferat och intervjuat dem där. Då hade vi kunnat föra ett mer givande samtal med dem och de hade känt att vi hade sett den. Ytterligare något som slagit oss är att observationer hade möjligen kunnat vara en metod som passat för att ta del av elevernas upplevelser. Problemet är att det inte är lätt att göra det i och med att den dolda arenan är utan någon vuxens närvaro. Finns vi med som observatörer förblir inte den dolda arenan dold. Uttrycket "en fluga på väggen", hade varit önskvärt men inte genomförbart.

Framtida forskningsfrågor

För framtida forskning skulle vi föreslå att göra en undersökning på ett betydligt större urval för att ännu mer kunna utläsa likheter och skillnader som skulle bidra till högre reliabilitet. Detta skulle kunna bidra till att synliggöra de motsägelser vi sett i arbetet och fördjupa sig i ytterligare. Att utföra en undersökning under längre tid skulle göra att man som forskare blir en naturlig del i elevernas vardag i skolan, vilket eventuellt skulle kunna vara en möjlighet till att observera den dolda arenan.

- Hur kan inkludering och exkludering påverka den dolda arenan? Detta hade vi velat studera närmare men fick avstå på grund av tidsbrist.
- Skiljer sig upplevelserna mellan pojkar och flickor då de vistas på den dolda arenan?
- Hur kan vi som pedagoger skapa arenor där barnen känner sig trygga även om vi inte direkt ser dem?

Referenslista

- Almquist, B. Y. & Låftman Brodin, S. (2012). *Hälsosamt samspel i skolan* (Vol:3): Framtider Stockholm: Institutet för framtidsstudier. [Elektronisk resurs] s.12-15.
http://www.iffs.se/wp-content/uploads/2012/09/Framtider3_2012_lagupplöst.pdf
- Bengtsson, J. (1991). *Den fenomenologiska rörelsen i Sverige: mottagande och inflytande 1900-1968*. Göteborg: Daidalos.
- Bengtsson, J. (2005). *Med livsvärlden som grund: bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Berg, B. (2006). *Genuspraktika för lärare*. 2. Uppl. Lärarförbundet: Grafi sign Nordiska AB.
- Bliding M. Holm, A-S. & Hägglund, S. (2002). *Kränkande handlingar och informella miljöer - Elevperspektiv på skolans miljöer och sociala klimat*. Stockholm: Skolverket
- Doverborg, E. & Pramling, I. (1995). *Att förstå barns tankar*. Liber: Eskilstuna
- Gustavsson, J. (2009). *Barns tankar om rasten*. (Student paper). Högskolan i Jönköping. [Elektroniskt resurs] <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-11593>
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2003). *Utvecklingspsykologi*. 2. Uppl. Stockholm: Natur och Kultur.
- Imsen, G. (2000). *Elevens värld : introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, E. (2003). Att närma sig barns perspektiv. Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv (Vol. 8:1-2, s. 46-61): *Pedagogisk forskning i Sverige*.
- Johansson, E. Etik med små barns ögon. I Bengtsson, J. (2005). *Med livsvärlden som grund: bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Jones, T. (2006). Emotion in mediation: Implications, applications, opportunities, and Challenges i Herrman, Margaret (red.) *Handbook of mediation – bridging theory, research and practise*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Jonsdottir, F. (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan*. Malmö: Holmbergs.
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. 1. Uppl. Lund: Studentlitteratur.

- Kolfjord, I. (2009). *Alternativ konflikthantering - Hur kamratmedling kan påverka elevers relationsskapande*. [Elektronisk resurs] (Vol.:2-3, s. s 119-135): EDUCARE;2-3 Lärarutbildningen, Malmö högskola.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Maltén, A. (1998). *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilsson, B. (2005). *Samspel i grupp*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Rubin, Z. (1981). *Barns vänskap* (G. Lonæus, övers.) [Orig.: Children's friendships]. Stockholm: Wahlström & Widstrand. I Jonsdottir, F. (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan*. Malmö: Holmbergs.
- Skollagen (2010:800). *Med lagen om införande av skollagen (2010:801)*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Skolverket (2002). *Rapportering av regeringsuppdrag: Relationer i skolan – en utvecklande eller destruktiv kraft*. Stockholm: Skolverket – Avdelningen för utvecklingsstöd.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Sommer, D. (2003). *Barndomspsykologiska facetter*. Århus: Systime Academic.
- Spradley (1979:34). *The ethnographic Interview*. New York: Holt, Rinehart & Winston. I Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fuskklappar*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Svensson, A-K. (2009). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Thurmann – Moe, A-C. Den historiska dimensionen i Vygotskijs teori. I Bråten, I. (1998a). (red). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Thurmann – Moe, A-C. & Bråten, I. Den närmaste utvecklingszonen som utgångspunkt för pedagogisk praxis. I Bråten, I. (1998b). (red). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2012). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, L. (1978). *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard UP. I Bråten, I. (1998b). (red). *Vygotskij och pedagogiken*.

Williams, P. (2006). *När barn lär av varandra – samlärande i praktiken*. Stockholm: Liber.

Åberg, A. (2006). *Hur upplever elever raster? En fenomenologisk studie*. Karlstads universitet. [Elektronisk resurs] kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:6655/FULLTEXT01

Hej föräldrar och vårdnadshavare på Badhuskolan/Byggnadsskolan skola!

Vi heter Erika och Anneli. Vi läser lärarprogrammet på Högskolan Väst i Trollhättan. Vi genomför ett forskningsarbete där syftet är att undersöka hur elever upplever olika platser i skolan som t.ex. till och från gymnastiken, rasten eller i matsalen. Vi skulle vilja få en inblick i elevernas värld och hur de ser på olika platser.

Ert barn kommer att få tillgång till en engångskamera där han/hon ska fotografera någon plats i skolan som han/hon har en viss känsla för, en plats som man tycker mer eller mindre om. Bilderna ska endast vara på platser och inga personer ska vara med på kortet. Barnet kommer sedan få ta med sig kortet hem. Vi kommer att genomföra intervjuer, dessa kommer att bandas. För att kunna genomföra dessa behöver vi båda föräldrars/vårdnadshavares och barnets medgivande till att få delta. Om barnet vill avbryta intervjun av någon anledning är det något vi måste respektera och följa. Bandinspelningarna kommer efter studien att transkriberas (renskrivs) och därefter raderas. Vart vi utför studien och med vem/vilka kommer i arbetet vara anonymt. Detta innebär att inga namn på barnen eller på skolan kommer att presenteras vare sig i rapporten eller på någon annan plats. Det råder sekretess. Sekretess har vi även på det som sägs mellan oss och barnen och är ingenting vi kan berätta om, utan där hänvisar vi er till den färdiga rapporten.

Vid frågor och funderingar får ni gärna kontakta oss.

Erika Persson
Tele.nr:
Mejl:

Anneli Lärnefjord
Tele.nr:
Mejl:

Bästa hälsningar
Anneli och Erika

Lämna denna talong snarast till klassföreståndaren. Det är viktigt, så att vi snabbt kan komma igång med forskningen.

Ja, mitt barn får vara med i undersökningen.

Nej, mitt barn får inte vara med i undersökningen.

Barnet

Förälder/vårdnadshavare

Förälder/vårdnadshavare

Bilaga 2

Intervjuguide

Flicka1 flicka2 pojke1 pojke2
ålder

Berätta om ditt kort...

Vad gjorde att du tog kort på just denna plats?

Hur upplever du platsen?

Vad känner du när du är på denna plats? Ensam, glad, spännande

Är detta en plats som personalen ofta är på?

Hur upplever du denna plats när ingen personal ser dig?

Hur upplever du den när de ser dig?

Ska det finnas platser som personalen inte får komma till?

Hur skulle du uppleva om personalen aldrig fick komma dit?

Ska det finnas fler sådana platser på skolan?

Hur tänker du då?

Är det bra att personalen ser er ibland?

Berätta hur du tänker?

Brukar du ha flera kompisar att leka med på den dolda platsen?

Spelar det någon roll för dig hur många man är när man leker på platsen?

Påverkar det leken om man är fler eller färre?

Berätta om en gång när du lekte på platsen och personalen inte såg dig.

Hur upplevde du detta?

Vi har pratat om det här och det här. Stämmer det?

Något mer att tillägga?